

PARTENERIATUL FAMILIE-ȘCOALĂ-PSIHOLOG ÎN REUȘITA EDUCAȚIEI INCLUZIVE

**CAZACU DANIELA, lector universitar, doctor,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Republica Moldova**

Abstract: *It is a big challenge for a family to face up issues regarding physical and mental disabilities. Family should adjust all existential mechanisms in case of child-disability. The main part of education in this case, is built between family, school and school psychologist.*

Key words: *family, child-disability, education, partnership, school, school psychologist, social representations.*

Fiecare societate generează un ansamblu de reprezentări, credințe și convingeri care la rândul lor le permite membrilor acesteia să înțeleagă, să interpreteze și să perceapă lumea înconjurătoare. De alt fel, în opinia lui A. Neculau reprezentarea socială (RS) este „o formă de cunoaștere specifică, o știință a sensului comun elaborată și împărtășită social având un scop practic și concurând la construirea unei realități comune unui ansamblu social” [7, p. 299].

A. Neculau, susține că „reprezentările sociale caracterizează un stil de conduită, un model de a comunica cu exteriorul, o orientare în lumea obiectelor și a faptelor, o operație de clasificare a acesteia, o articulare la diferite sisteme explicative, dar și un instrument cu ajutorul căruia actorii sociali își regizează raporturile reciproce, o articulare a personalității la contextul social, un mod de a face accesibilă lumea exterioară, de a-i înțelege pe alții, un sistem de credințe, un model explicativ, un mecanism prin care se formează impresii despre contextul social” [apud 10, p. 21].

J.-C. Abric, având în vedere caracterul funcțional al RS, definește RS drept „viziune funcționalistă asupra lumii; ea permite individului sau grupului să dea un sens conduitelor, să înțeleagă realitatea prin propriul sistem de referințe, deci să se adapteze, să-și definească locul” [apud 9, p.112].

RS posedă, prin urmare, un nucleu central, stabil, sistematic și logic care oglindește valorile și normele pe care le posedă o persoană. În jurul nucleului central se organizează un sistem de elemente periferice, dominat și influențat de acesta. Sistemul periferic estompează presiunile din mediul exterior, permițând personalizarea și particularizarea RS [1, p. 217- 238].

Este știut faptul că problematica persoanelor cu cerințe educaționale speciale ia amploare de pe zi ce trece. Cerințele educative speciale desemnează un spectru larg de tulburări, care

Se întind de la deficiențe profunde la tulburări de învățare. Cerințele educative speciale (CES) plasează copilul într-o stare de dificultate care nu-i permite o valorificare maximă a potențialului intelectual și aptitudinal de care acesta dispune inducând un sentiment de inferioritate și care accentuează condiția sa ca persoană cu CES [2, p.176].

Dacă reprezentările sociale și individuale ale dizabilității au evoluat pe parcursul ultimilor 20 de ani, regăsim totuși concepții și atitudini care încearcă să responsabilizeze sau să culpabilizeze fie părinții copiilor, fie familia lărgită. Prezența unei probleme, a unei incapacități fizice sau/și psihice la un copil reprezintă o provocare pentru orice familie [2, p. 172-174].

În acest sens, investigația a avut drept scop identificarea conținutului reprezentării sociale a persoanelor cu nevoi educaționale speciale în mediul studențesc. Înaintând ipoteza precum că reprezentarea socială a *persoanei cu cerințe educaționale speciale* (CES) în mediul studențesc are o tentă pozitivă care este centrată pe empatie și toleranță. Ca bază experimentală a cercetării au fost selectate aleatoriu 100 de persoane cu vârsta cuprinsă între 18-23 de ani.

Cercetând reprezentarea socială a persoanelor cu CES am aplicat metoda clasică de investigare a acestora – asociația liberă [apud 5, p. 56-82] și tehnica prototipic-categorială, [3, p.107-110].

După o serie de calcule (identificarea frecvenței asociațiilor, a rangului apariției și importanței acestora) am identificat conținutul reprezentării sociale a persoanelor cu CES.

Astfel, se poate observa că elementele prioritare, adică nucleul central, este alcătuit din termenii asociativi ajutor și probleme. Elementele auxiliare fiind reprezentate de termenii: puternic (om) și durere. Elementele periferice supraactivate sunt reprezentate de termenii asociativi neajutorat și discriminare, iar elementele periferice normale – de termenii asociativi responsabil și respect.

Tab. 1. *Reprezentarea socială a persoanei cu CES pentru întreg lot supus cercetării*

ELEMENTE			
CENTRALE		PERIFERICE	
prioritare	auxiliare	supraactivate	normale
Ajutor	Puternic	Neajutorat	Responsabil
Probleme	Durere	Discriminare	Respect

Observăm, după cum am presupus, reprezentarea socială a persoanelor cu CES are acea tentă pozitivă spre care tinde societatea. Primul termen ce reprezintă nucleul central este termenul asociativ *ajutor*, fapt ce confirmă că această categorie de persoane este percepută pozitiv, societatea fiind dispusă să le acorde ajutorul necesar. La fel, *persoanele cu CES* sunt văzute ca persoane *puternice* (element al nucleului central), *responsabile* dar și *neajutorate* (elemente ale sistemului periferic). Faptul că identificăm termenul asociativ *discriminare*, la nivelul elementelor periferice ne vorbește despre faptul că persoanele chestionate recunosc că *persoanele cu CES* continue să mai fie discriminate. Astfel, ipoteza noastră sa confirmat și anume, reprezentarea socială a persoanei cu cerințe educaționale speciale în mediul studențesc are o tentă pozitivă care este centrată pe empatie și toleranță.

Cercetările actuale vorbesc despre faptul că opinia publică din Republica Moldova a început să se transforme în favoarea celor etichetați: de la ignoranța existenței acestora la conștientizarea faptului că aceștia sunt membri egali ai societății [6, p. 284].

Investigațiile efectuate în acest domeniu ne demonstrează că un efect definitoriu în formarea atitudinii pozitive față de *persoanele cu CES* se formează datorită formării unei echipe, a unui parteneriat dintre familie, școală și psiholog școlar.

Rolul familiei în creșterea și educarea unui *copil cu CES* este primordial. Atitudinea pe care o manifestă părinții sau adulții ce îngrijesc de *copilul cu CES* este definitorie. Aceasta la rândul său constituie un factor determinant în dezvoltarea psihofizică cât și socială a acestuia. De cele mai dese ori familiile întâmpină o multitudine de dificultăți în ceea ce privește creșterea și educarea unui *copil cu CES*. În acest sens, la nivelul societăților europene există o serie de organisme care pot oferi ajutor și consultanță familiilor aflate în dificultate, inclusiv părinților care au copii cu deficiențe. Apelul la astfel de organizații trebuie făcut ori de câte ori familia se află în impas, lăsând la o parte frica și jena, ajutorul solicitat având rolul de a restabili controlul și echilibrul în ceea ce privește îngrijirea copilului [2, p. 186].

Școala este mediul care are o influență majoră în dezvoltarea personalității copilului prin mijloace prin care se realizează obiectivele majore ale acesteia, indiferent de categoria din care face parte, de rasă, religie și cultură. Astfel în condițiile învățământului contemporan nu este suficient doar ajutorul acordat *copilului cu CES*, dar și implementarea schimbărilor în structura sistemului educativ, în sistemul de predare și a relațiilor profesor-elev, profesor-părinte, psiholog-familie [8, p. 7-8].

Serviciul psihologic în școlile din Republica Moldova presupune activitatea desfășurată de specialistul în domeniul psihologiei sau psihopedagogiei școlare în cadrul instituției de învățământ, în vederea susținerii procesului de dezvoltare a personalității elevului. Psihologul școlar are patru direcții generale de lucru: psihodiagnostic, psihoprofilaxie, psihocorecție și consiliere psihologică sau/și educațională. În situația *copiilor cu CES*, intervenția psihologului școlar este centrată pe trei direcții primordiale care contribuie la asigurarea unor condiții optime pentru calitatea procesului de învățare și dezvoltare a elevilor. Astfel, psihologul școlar în lucrul cu *copiii cu CES* urmărește următoarele:

- identificarea particularităților psihologice, de învățare cât și dezvoltare a *copiilor cu CES*;
- consilierea psihologică a cadrelor didactice cât și a pedagogilor de sprijin care întâmpină dificultăți în lucru cu *copiii cu CES*;
- monitorizarea procesului de integrare socială a *copilului cu CES* în colectivul clasei;
- acordarea asistenței în proiectarea activităților extra-curriculare organizate în cadrul instituției;
- oferirea asistenței psihologice privind orientarea profesională a *copiilor cu CES*;
- oferirea consilierilor psihologice familiei *copiilor cu CES* [11, p. 28-29].

În activitatea de consiliere a părinților/familiei *copiilor cu CES*, psihologul consilier va urmări:

- să sprijine emoțional și social părintele în procesul de adaptare;
- să crească stima de sine a părinților, ajutându-i să gândească pozitiv despre sine;
- să-i ajute pe părinți să exploreze situația în așa fel încât să fie capabili să înțeleagă sau să anticipeze unele evenimente ce țin de dizabilitatea copilului și de consecințele acesteia;
- să-i facă pe părinți capabili să comunice eficient cu copilul, astfel încât să-i crească acestuia starea de bine și confortul psihologic;
- să-i învețe pe părinți să-și dezvolte propriile strategii de coping, permițându-le să analizeze problemele, opțiunile și să-și definească modalitățile de a face față situației;
- să-i ajute pe părinți să-și găsească propriile sisteme de suport în familie sau în afara acesteia;
- să-i ajute să comunice eficient cu ceilalți profesioniști [2, p. 187].

Concluzionând putem afirma că, parteneriatul dintre familie, școală și psiholog în reușita educației incluzive presupune următoarea formulă: **Parteneriat = scopuri comune + contribuții comune + acțiuni comune + asumarea răspunderii.**

Implementarea unor acțiuni comune pornește de la stabilirea unor scopuri comune. Atingerea acestor scopuri necesită un efort comun în care fiecare parte implicată își aduce propria contribuție, menținând o relație eficientă. Pentru atingerea scopului, fiecare entitate își aduce propriul aport, asumându-și răspunderea, ceea ce reprezintă o condiție esențială pentru un parteneriat de succes [2, p.152].

Referințe bibliografice:

1. ABRIC, J.-C. Pratiques sociales et représentations. Paris: Presses Universitaires de France, 1994, 251.
2. BONCHIȘ, E. Familia și rolul ei în educarea copilului. Iași: Polirom, 2011, 419 p.
3. CAZACU D. Metodologia cercetării reprezentărilor sociale: sinteze. În: Eficientizarea învățământului-vector al politicilor educaționale moderne. Chișinău, 2014, vol. 2, p. 107- 110.
4. CURELARU M. Reprezentări sociale, ed. a 2-a, rev. Iași: Polirom, 2006, 235 p
5. CURELARU M. Reprezentările sociale – teorie și metodă. Iași: Erola, 2001, 444 p.
6. FURDUI E. Extinderea conlucrării familiei copiilor cu cerințe educative speciale cu școala și societatea. În: Aspecte psihopedagogice ale curriculumului de educație a părinților în Republica Moldova. Chișinău, 2005, p. 284-288.
7. NECULAU A. Manual de psihologie socială. Iași: Polirom, 2004 ,352 p.
8. SAMOȘINA S. Familia, școala și comunitatea – medii de susținere și socializare a copiilor cu dizabilități. În: Materialele Conferinței Familia și Cultura Păcii în Moldova, Chișinău 2006, p. 7-8.
9. ȘLEAHTIȚCHI M. Eseu asupra reprezentării puterii. Chișinău: Ed. Știința, 1998, 314 p.
10. ȘLEAHTIȚCHI M. Universul reprezentărilor sociale. Chișinău: Știința, 1995, 91 p.
11. TOMA S. Serviciul psihologic în educația incluzivă. În: Inclusiv EU: (din experiența practicienilor în incluziune educațională), Chișinău 2008, p. 28-29.